



ATT GÖRA FOLKBILDNING TILLSAMMANS

En studie om Tillsammans – ett samarbetsprojekt mellan
Helsingborgs studieförbund

Författare: Vanna Nordling

Innehåll

1. Inledning.....	2
1.1 Studiens syfte och frågeställningar.....	2
1.2 Avgränsning.....	3
2. Metod	4
3. Folkbildning och studieförbund, en kort bakgrund.....	6
3.1 De 10 studieförbunden	7
4. Projektet "Tillsammans"	8
4.1 Projektidé: från stora evenemang till samarbetspartner.....	8
4.1.1 Projektet växer fram.....	8
4.1.2 Projektet utvecklas.....	10
4.1.3 Idéverkstaden	11
4.1.4 Projektets mål och mening.....	11
4.2 Studieförbundens upplevelser av projektet Tillsammans.....	13
4.2.1 Möjligheter till deltagande	13
4.2.2 Inställning till Tillsammans	13
4.2.3 Målgrupper och målområden.....	14
4.2.4 Projektledarens roll	14
4.2.5 Positiva erfarenheter.....	15
4.2.6 Svårigheter.....	15
4.2.7 Utvecklingspotential	16
5. Sammanfattande kommentar och framåtblick.....	17
6. Referenser	19

1. Inledning

I Helsingborg finns 10 aktiva studieförbund med delvis olika inriktningar och målgrupper, men också med flertalet gemensamma utmaningar. Sedan 2016 har studieförbunden i Helsingborg samarbetat i projektet *Tillsammans*. Samarbetet har formulerats som en kraftsamling i frågor om demokrati, mänskliga rättigheter och integration och i beskrivningar av projektet trycker man på vikten av samverkan i dessa frågor samt vikten av samverkan mellan studieförbunden generellt.

I sin ansökan för fortsatta medel från Helsingborgs stad inför 2018 beskriver projektledaren *Tillsammans* som ”en neutral, enkel, ingång till studieförbunden, vilket har medfört en mängd nya samarbeten med olika aktörer i staden och ett utökat samarbete studieförbunden emellan” (Tillsammans 2017a). Vidare anges att ”Tillsammans är ett unikt sätt att utveckla folkbildningen i Helsingborg och vi känner inte till att en liknande gemensam satsning existerar på någon annan ort i hela landet. Däremot vet vi att Tillsammans blivit känt långt utanför Helsingborgs gränser och vi får ofta höra att det är en förebild för studieförbund i andra kommuner” (ibid.). Eftersom *Tillsammans* innebär ett nytt sätt att samverka mellan studieförbunden finns det behov av att forska kring detta sätt att arbeta, samt hur målen om kraftsamling i frågor om mänskliga rättigheter, demokrati och integration formas i denna specifika typ av samarbete.

Denna rapport bygger på en studie av projektet *Tillsammans* som har utförts på uppdrag av studieförbunden i Helsingborg genom Folkuniversitetet. Forskare är Vanna Nordling, Malmö Universitet.

1.1 Studiens syfte och frågeställningar

Studiens syfte är att studera projektet *Tillsammans* som samarbetsform, samt hur projektet formulerar sitt arbete i relation till målområdena mänskliga rättigheter, demokrati och integration. Detta görs genom att analysera deltagande organisationers och andra centrala aktörers uppfattningar om projektet samt projektets styrkor och utmaningar.

Utifrån detta syfte har följande frågeställningar formulerats:

1. Hur beskriver representanter för de 10 deltagande studieförbunden samarbetet i projektet, specifikt i relation till arbetet med mänskliga rättigheter, demokrati och integration? Har studieförbunden olika aktörskap och inflytande över processen?

2. Hur beskriver andra centrala aktörer, såsom projektledare och styrgruppsmedlemmar, samarbetet – särskilt i relation till de mål som finns för *Tillsammans*?
3. Hur beskriver representanter för de 10 deltagande studieförbunden utmaningar såväl som det mervärde projektet inneburit för respektive förbund?
4. Hur beskriver andra centrala aktörer, såsom projektledare och styrgruppsmedlemmar, projektets huvudsakliga utmaningar och styrkor?
5. Utifrån svaren på frågorna ovan, vilken är projektets sammantagna syn på mänskliga rättigheter, demokrati och integration och samarbetets roll i dessa frågor?

1.2 Avgränsning

I denna studie fokuseras på hur de deltagande förbunden och andra centrala aktörer upplever samarbetet och de utmaningar/det mervärde det skapat, särskilt i relation till projektets målområden. De aktiviteter som genererats i projektet studeras inte. De helsingborgsbor som projektet vänder sig till finns inte heller med i undersökningen. Hur projektet tagits emot och vad det lett till i termer av konkreta och praktiska förändringar av mänskliga rättigheter, demokrati och integration såväl som ökad kännedom om folkbildningen skulle kunna vara en möjlig framtida, större undersökning.

2. Metod

Studien, som utfördes under våren 2019, är en kvalitativ intervjustudie med inslag av deltagande observation. I ett första skede utfördes även en dokumentstudie (innehållsanalys) av projektansökningar, verksamhetsberättelser och projektets hemsida för att få en bakgrundsbeskrivning av projektet.¹

Deltagande observationer har utförts vid två styrgruppsmöten under våren 2019 samt vid ett samrådsmöte mellan studieförbunden och Helsingborgs stad, där en presentation av studien även gjordes (1 april 2019). Observationerna på styrgruppsmötena var passivt deltagande (Larsen 2018), förutom en kort presentation av studien och forskarens roll på mötet. Detta innebär att forskaren lyssnade och antecknade utan att själv delta i mötet. Även vid samrådsmötet var forskarens roll framförallt passiv, med undantag av den presentation av forskningsprojektet som gjordes och gav forskaren en mer aktiv roll på mötet.

Utifrån ett strategiskt urval har fyra semistrukturerade intervjuer utförts med tre projektledare och en styrgruppsmedlem som varit med och startat projektet. Tre av dessa intervjuer gjordes på intervjupersonernas arbetsplatser och varade i cirka 60 minuter. En av intervjuerna gjordes på telefon. Intervjuerna fokuserade på tankarna bakom projektet, hur projektets målområden konkretiserats, samarbetsformen, studieförbundens roll samt erfarenheter och utmaningar i relation till projektet *Tillsammans*.

Strukturerade telefonintervjuer har utförts med åtta representanter för studieförbunden som deltagit i projektet *Tillsammans* operativa grupp. Samma frågor ställdes till alla och intervjuerna varade i cirka 30 minuter.² En nionde intervjudeltagare valde att istället svara skriftligen. Eftersom den nya projektledare som tillsattes under den tidsperiod när studien pågick tidigare hade varit representant i den operativa gruppen utfördes intervjun med henne i två steg: först utifrån arbetet i den operativa gruppen och sedan med fokus på arbetet som projektledare. Sammantaget har således intervjuer utförts med representanter från samtliga tio studieförbund. Intervjuerna fokuserade på villkoren för deltagande, synen på projektet och dess målområden, konkreta resultat av projektet, upplevda utmaningar och samarbete mellan studieförbunden samt med projektledaren.

¹ Studieförbunden i Helsingborg (2015), *Tillsammans* (2016), *Tillsammans* (2017a), *Tillsammans* (2017b), *Tillsammans* (2018), *Tillsammans* (2019)

² Med undantag för en intervju som kortades ned för att fungera med intervjupersonens schema.

Metoden är induktiv, på så sätt att den utgår från de teman som kommit upp i det insamlade materialet. Intervjuer och deltagande observationer dokumenterades via anteckningar och har sedan sammanställts genom en tematisk innehållsanalys. De teman som framkom baseras på de frågor som strukturerade intervjuerna (som i sin tur baserades på studiens frågeställningar) samt på centrala aspekter som framkom under intervjuerna. Samtliga intervjudeltagare har fått information om hur intervjuerna kommer användas samt har samtyckt till deltagande.

3. Folkbildning och studieförbund, en kort bakgrund

Folkbildning är utbildning och bildning för vuxna som är frivillig att delta i. I Sverige omfattas folkbildning av folkhögskolor och studieförbund. Folkhögskolorna, som växte fram under 1800-talets andra del, utvecklades som en motvikt till det traditionella utbildningssystemet med inriktning på såväl bildning som praktisk nytta – ett angreppssätt som finns kvar än idag (SOU 2004:30). De första studieförbunden startades i början på 1900-talet, och utvecklades under de följande årtiondena i nära anknytning till folkrörelser som till exempel arbetarrörelsen, nykterhetsrörelsen och frikyrkorörelsen. Bildningsarbetet sågs som ett sätt att förändra och påverka samhället (Ibid.). Folkbildningens metoder och arbetssätt har varit centrala under studieförbundens framväxt. Framförallt har *studiecirkeln* varit en viktig arbetsform, där cirkeldeltagarnas delaktighet och påverkan ses som viktiga redskap för lärande och för att stärka människors självtillit och inflytande (Gougoulakis 2001).

När vi talar folkbildning framhålls ofta ideal om demokratiutveckling samt fri och oberoende bildning (se t.ex. Folkbildningsrådet 2019; Fejes et al. 2018; Studieförbunden 2017). Utrymmet för dessa kärnfrågor kan dock se olika ut. I SOU-rapporten *Folkbildning i brytningstid* (SOU 2004:30) utreds bland annat hur folkbildningens villkor förändrats. Man pekar på en spänning mellan att å ena sidan bedriva folkbildning som är fri och frivillig och å andra sidan en finansiering med hjälp av allmänna medel där det finns förväntningar på samhällsnytta och där olika krav kan ställas. Bidrag kan även riktas till särskilda grupper, till exempel fick folkhögskolor på många håll möjlighet att bedriva utbildning i svenska för invandrare (SFI) efter att SFI blivit en del av den kommunala vuxenutbildningen 2016 och studieförbunden lär ut svenska för asylsökande i den statliga satsningen ”svenska från dag ett” (Fejes et al. 2018).

En stor del av studieförbundens ekonomi utgörs av statliga bidrag som fördelas via Folkbildningsrådet (Folkbildningsrådet 2019). Folkbildningsrådet följer upp hur bidraget används, utifrån de fyra syften som staten angett för folkbildningen: demokratisyftet (stärka och utveckla demokratin), påverkanssyftet (ökad mångfald av människor ska kunna delta i samhällsutvecklingen), utbildnings- och bildningssyftet (utjämna utbildningsklyftor och höja utbildningsnivån) och kultursyftet (öka delaktigheten i kulturlivet). I uppföljningen räknas antalet individer som deltagit i studieförbundens aktiviteter (studiecirklar och annan folkbildningsverksamhet). Utöver statliga bidrag finns bidrag på lokal nivå, från kommun och landsting, riktade till studieförbunden. Dessa bidrag kan utgöra grundbidrag för studieförbundens verksamheter eller olika typer av bidrag riktade till specifika projekt.

I en egen rapport beskriver Studieförbunden (2017) behovet av och utmaningarna med att arbeta långsiktigt och kopplar detta till behovet av en stabil grundfinansiering. Tidsbegränsade projektstöd som riktas till specifika ändamål ses här som ett tacksamt tillskott till verksamheten, men man påpekar att ett alltför stort fokus på sådana bidrag kan försvåra studieförbundens beredskap och långsiktiga arbete. En annan utmaning för de traditionella folkrörelserna har varit ett sjunkande engagemang, bland annat när det gäller tillväxten bland unga – något som kan bero på att dagens engagemang tar sig delvis nya former (SOU 2007:66).

3.1 De 10 studieförbunden

I Sverige finns idag 10 studieförbund (Studieförbunden 2016). *Arbetarnas Bildningsförbund* (ABF) startades 1912, det är Sveriges största och har nära koppling till arbetarrörelsen. Studieförbundet *Bilda* har funnits sedan 1947 med medlemsorganisationer från frikyrkorna, ortodoxa kyrkan och katolska kyrkan, förbundet verkar inom kultur, kyrka och samhälle. *Folkuniversitetet* är ett partipolitiskt och religiöst obundet studieförbund med fokus på vetenskapligt förhållningssätt och internationella frågor, förbundet har ett nära samarbete med universiteten där också initiativet till studieförbundet togs på 1940-talet. *Ibn Rushd* arbetar utifrån muslimska värderingar med fokus på mångfald, rättigheter och livsåskådning, studieförbundet har funnits sedan 2008. *Kulturens*, som startade 2010, bedriver verksamhet med särskild fokus på ideella kulturutövares behov och består av 17 rikskulturorganisationer. *Medborgarskolan* grundades 1940 med en humanistisk värdegrund och betoning på individen i centrum, största medlemsorganisation är Moderaterna. *Nyckterhetsrörelsens Bildningsverksamhet* (NBV) som startades i annat namn redan 1894 lägger fokus på frågor om nykterhet, demokrati och föreningsliv. *Sensus* studieförbund har fokus på livsfrågor, mångfald och globala frågor, förbundet har växt fram ur KFUK-KFUM, Sveriges Kyrkliga Studieförbund och Tjänstemännens bildningsverksamhet som gick samman 2002 och 2004. *Studieförbundet Bildningsfrämjandet* bildades 1959 och har en inriktning på att öka kunskap om natur, djur, miljö och kultur, samt att människor som har haft liten möjlighet att delta i folkbildning ska kunna delta. *Studieförbundet Vuxenskolan* bildades av Svenska landsbygdens studieförbund och Liberala studieförbundet 1967 och har ett fokus på hållbar utveckling.

Studieförbunden är olika till inriktning och storlek, de skiljer sig även till organisationen där vissa studieförbund har många anställda och fasta cirkelverksamheter emedan aktiviteterna i andra studieförbund främst baseras på medlemsföreningarna.

4. Projektet "Tillsammans"

I Helsingborgs stad finns två typer av medel avsatta för studieförbundens folkbildningsverksamhet: dels finns ett grundbidrag som varje studieförbund kan söka för sin ordinarie verksamhet, dels finns ett särskilt bidrag för projekt som studieförbunden kan söka – bland annat för projekt som rör demokrati och samarbete (Helsingborgs stad 2019). Sedan år 2015 har samtliga Helsingborgs studieförbund gått samman och gemensamt sökt projektbidraget för samarbetsprojektet *Tillsammans*, som startade 2016. I projektet *Tillsammans* har en projektledare anställts för att arbeta med frågor som rör demokrati, mänskliga rättigheter och integration med tanken att samla studieförbundens gemensamma krafter i dessa frågor. Samtliga studieförbund som är verksamma i Helsingborg deltar i projektet (från början 9, idag 10). I projektets styrgrupp finns, utöver projektledaren, representanter från tre studieförbund, medverkan här är tänkt att skifta mellan de olika studieförbunden. Representanter från samtliga studieförbund har funnits i projektets operativa grupp som haft möte varje månad. Dessa gruppmöten har från och med våren 2019 bytts ut mot tematräffar där representanterna ska samlas ett par gånger per år. Projektledaren informerar även regelbundet digitalt om *Tillsammans* aktiviteter och kommunikation sker via e-post och Facebook. Sedan hösten 2018 har projektledarrollen delats upp mellan två personer med olika inriktning: en projektledare som driver *Tillsammans* samverkansarbete med olika aktörer, deltar i styrgruppen samt sammankallar studieförbunden till temadagar och en projektledare som driver *Idéverkstaden*, ett initiativ som syftar till att fånga upp nya idéer till cirklar från helsingborgare och matcha dessa med studieförbunden samt att nå målgrupperna unga och nyanlända (Tillsammans 2019). *Tillsammans* deltar i flertalet samarbeten och syftar till att fungera som en gemensam ingång till studieförbunden.

4.1 Projektidé: från stora evenemang till samarbetspartner

Viktiga för att koordinera arbetet i *Tillsammans* är projektets styrgrupp och projektledare. I detta stycke presenteras de tankar om projektet som kom fram i intervjuer med tre projektledare, en styrgruppsmedlem och observationer under styrgruppsmöten och samrådsmöte.

4.1.1 Projektet växer fram

Tillsammans som projektidé formulerades under 2015, då flera representanter för studieförbunden såg fördelar med att samla sina insatser i arbetet med de ökade antal nyanlända migranter som kom till Helsingborg under denna tidsperiod. Det fanns redan samarbeten mellan vissa studieförbund och man såg fördelar med att samordna sig bättre. De målområden som formulerades för projektet var demokrati, mänskliga rättigheter och integration. Målgrupperna

formulerades generellt i och med att man ansåg det viktigt att nå ut med dessa frågor till alla helsingborgare – nya som gamla. Begränsningarna i asylopolitiken under följande år, i kombination med projektdeltagarnas intressen, kom även att påverka projektet i riktning mot att arbeta med andra målgrupper och samarbetsområden än specifikt gruppen ”nyanlända”. I intervjuer framkommer att det har setts som viktigt för projektets utveckling att de som är med och formar projektet har stor möjlighet att påverka inriktning och utformning. En annan bakgrund som beskrivs till projektet är att det redan fanns arenor för samverkan, såsom samrådsmöten och enskilda samarbeten – flera intervjupersoner menar att det därmed fanns en grund för att ett fördjupat samarbete skulle kunna fungera. En välvillig inställning till denna typ av samarbeten från Helsingborgs stads sida beskrivs även som en förutsättning till att projektet kunde bli till.

Under projektets första år, 2016/2017, arrangerades ett antal större evenemang, med syfte att sätta folkbildningen på kartan och gemensamt skapa arenor som studieförbunden inte hade möjlighet att skapa var och en för sig.³ Målsättningen var bland annat att synas och skapa nya kontaktytor, samtidigt som man arbetade med demokrati, mänskliga rättigheter och integration. Projektledaren, som formellt anställdes via ett av studieförbunden men utan att vara bunden till ett specifikt förbund, arbetade tillsammans med styrgruppen och den operativa gruppen. I uppstarten menar flera av intervjupersonerna att det handlade om att pröva sig fram. En av styrgruppsmedlemmarna betonar att det varit ett hårt arbete att få till samarbeten och att locka människor att delta i aktiviteter, att inga dörrar öppnats automatiskt.

Via projektet deltog studieförbunden i samarbeten som *East Side Stories* tillsammans med Helsingborgs stadsteater och Inva-Sam. Detta samarbete resulterade i en musikal utvecklad i stadsdelarna Dalhem, Drottninghög och Fredriksdal, tre områden som beskrivs som socioekonomiskt utsatta (Tillsammans 2017b). Här kunde studieförbunden bistå med verktyg för arbetet, såsom studiecirklar⁴, lokaler och nätverk. Deltagandet i *East Side Stories* lyfts fram som en positiv erfarenhet i intervjuer med projektledare och styrgrupp såväl som av flera representanter för studieförbunden. Flertalet olika evenemang, från föreläsningsserier till arrangemang av aktiviteter på t.ex. 8 mars utfördes i samarbete mellan flertalet studieförbund. Under det första året arrangerades även tre evenemang under rubriken ”Eldsjälar”, som innebar att man ville visa upp studieförbundens arbete genom större arrangemang, bl.a. på Helsingborgs Arena. Satsningar på större evenemang visade sig dock vara svårare att genomföra än

³ Se verksamhetsberättelser för en mer detaljerad genomgång (Tillsammans 2017b, Tillsammans 2018).

⁴ När arbetet bedrivs i studiecirkelform är deltagarna försäkrade.

samarbeten med andra aktörer eller mindre arrangemang i samarbete studieförbunden emellan. Detta berodde dels på svårigheter att nå ut med evenemangen. Som en av projektledarna uttrycker det: ”ingen känner sig träffad om det är riktat till alla.” En annan svårighet med större evenemang var att detta arbetssätt är ovanligare inom studieförbunden. Flera av intervjupersonerna menar därför att det finns bättre sätt att använda sig av folkbildningens specifika metoder och resurser för att utveckla *Tillsammans*. Under de kommande projektåren har *Tillsammans* inriktning kommit att ändras till att fokusera mer på samarbetsformer mellan studieförbunden, på mindre projekt samt på att vara en samarbetspartner i större samarbeten.

4.1.2 Projektet utvecklas

Projektledaren som var anställd 2016-2019 beskriver att det första året innebar att man började förstå projektets potential som en arena för långsiktiga samarbeten, något som man sedan utforskade under det andra året och har anammat under det tredje året. Detta innebar även att man i den senaste ansökan om projektmedel sökte för 15 månader, bland annat i syfte att kunna arbeta mer långsiktigt.

År 2017/2018, som var valår, gjordes en särskild satsning på demokratifrågor, bland annat genom föreläsningar och workshops och studieförbunden utbildade demokratiambassadörer som höll i cirklar. Projektet deltog även i Helsingborgs stads reformgrupp för integration, var med och arrangerade Mångfaldsveckan i Helsingborg och ledde den nationella konferensen Integration Talks. Arbetet med East Side Stories fortsatte under projektåret 2017/2018, projektet deltog även i arrangerandet av frukostnätverket HBG *Tillsammans* (*Tillsammans* 2018). Målet om mänskliga rättigheter har framförallt inneburit ett fokus på frågor som rör feminism, antirasism och HBTQ. Till exempel har *Tillsammans* varit en aktör i Helsingborgs 8 mars-firande.

Vid en workshop under våren 2019 beslutade de deltagande studieförbunden att lägga ned den operativa gruppen och istället fokusera på ett antal tematräffar per termin. Den nya projektledare som anställdes under våren 2019, och som tidigare varit en aktiv studieförbundsrepresentant i den operativa gruppen, kallar till dessa träffar och förmedlar information om projektets arbete till studieförbundens representanter. Projektledaren har även arbetat med att utveckla samarbetet med det bredare föreningslivsinitiativet Hela Helsingborg, ett samarbete som studieförbunden ställde sig positiva till på workshopen. Diskussioner som varit centrala under denna period har varit om projektet ska arbeta mer proaktivt eller snarare vara med och fånga upp andras idéer i olika former av samarbeten. I dessa diskussioner har samarbetet med Hela Helsingborg lyfts fram som i linje med *Tillsammans* ambitioner att verka

som en samarbetspartner och ingång till studieförbunden i bredare nätverk. Man betonar även själva samarbetet mellan studieförbunden..

4.1.3 Idéverkstaden

Som ett led i utvecklingen mot att bli en kontaktyta och ett ansikte utåt för studieförbunden, samt i syfte att samtidigt generera timmar till förbundens verksamheter, startades hösten 2018 *Idéverkstaden*. I samband med detta delades projektledartjänsten i två halvtidstjänster och ännu en projektledare anställdes för att arbeta med denna nya del inom projektet. Inom idéverkstaden är målgrupperna framför allt unga vuxna och nyanlända och projektledarens roll är att fånga upp idéer om studiecirkel och projekt samt att matcha dessa med de olika studieförbundens resurser (såsom etablerad inriktning, lokaler och medlemsorganisationer). Projektledaren följer upp dessa kontakter och marknadsför projektet för att nå ut till fler. Av de förslag som hittills kommit in via Idéverkstaden har många kommit in via e-post och/eller redan etablerade samarbeten snarare än via hemsidan. Till en början har arbetet handlat mycket om förankring. Försök har gjorts att nå gymnasieelever, men ett större planerat evenemang fick ställas in på grund av att det var svårt att få respons från gymnasieskolorna. Under våren 2019 har därför arbetet mer fokuserat på att nå ut via samarbeten med olika aktörer samt ett förankringsarbete med gymnasieskolorna. I uppstarten av Idéverkstaden har det handlat mycket om att skapa riktat informationsmaterial, sprida ordet om projektet *Tillsammans* i samband med olika arrangemang samt via sociala medier. En kartläggning av introduktionsprogrammen på gymnasieskolorna har också utförts.

Under perioden för intervjuerna var arbetet med Idéverkstaden relativt nystartad, varför denna rapport inte går in närmare på hur detta arbete har utvecklats eller hur det upplevs av studieförbunden.

4.1.4 Projektets mål och mening

Den potential och de resurser som lyfts fram av projektledning och styrgrupp kan kopplas till studieförbundens gräsrotsbaserade engagemang, ett arbete som har en lång tradition. En tanke har varit att visa på studieförbundens unika verktyg och att de utför ett arbete som är relevant och till nytta för medborgarna. Idag finns andra typer av engagemang än under studieförbundens framväxt och ofta förstås detta engagemang inte i termer av folkbildning. Intervjupersonerna menar att det finns många beröringspunkter mellan dagens engagemang i olika sakfrågor (snarare än folkrörelser) och folkbildningens arbetsformer och man har en förhoppning om att kunna sammanföra de verktyg som redan finns med nya former av samhällsengagemang. Verktyg som till exempel vana av praktisk organisering, tillgång till

lokaler och studiecirkelformen tas upp som konkreta exempel på detta. Med projektet *Tillsammans* vill man att dessa medel ska nå nya målgrupper, såsom till exempel nya svenskar och unga, men även andra helsingborgare.

Intervjupersonerna lyfter även fram det unika i att projektet *Tillsammans* finns, som en gemensam kanal och röst för studieförbunden. Via projektet menar man att andra aktörer fått en enda ingång till alla tio studieförbund, att de vet vem de ska kontakta för att bjuda in studieförbunden till samarbete. Från projektledningens sida lyfts att studieförbunden, trots olika identitet och olika bakgrund, har gemensamma grundläggande värderingar och kan förenas i projektets målområden. Det går därmed att säga att projektet har mål på olika nivåer: en övergripande tanke om demokratiutveckling (med målområdena demokrati, mänskliga rättigheter och integration som en riktning för arbetet), parallellt med ett arbete för att utveckla samarbetsformer.

En utmaning som lyfts av flera intervjupersoner är att forma samarbeten mellan 10 aktörer som delvis är konkurrenter om samma medel och samma cirkeldeltagare. Utifrån hur studieförbundens medel tilldelas finns en press på att leverera aktiviteter genom ”timmar” och visa på direkta resultat för varje enskilt studieförbund. Detta innebär att de mer visionära och långsiktiga mål som utvecklas inom *Tillsammans* inte alltid är möjliga att prioritera i studieförbundens vardagliga arbete. En viss friktion har ibland uppstått då inte alla studieförbund haft möjlighet att delta aktivt i samarbetet, men intervjupersonerna lyfter samtidigt att detta inte har blivit någon stor fråga. Inom projektledningen betonas tvärtom att man hela tiden behöver vara flexibel och lyhörd för de olika studieförbundens behov och resurser, att projektet har en flexibel form lyfts därför som en styrka.

Alla studieförbund är inte lika involverade i alla delar av projektet, men man upplever att det finns en gemensam vilja att ha kvar projektet *Tillsammans* och betonar att studieförbunden måste kunna delta på sina egna villkor. Alla behöver till exempel inte vara lika aktiva på samma gång, deltagandet kan variera under olika perioder. Studieförbundens gemensamma utmaningar samt gemensamma värderingsgrund betonas genomgående, även om det finns många olikheter mellan förbunden lyfter man gärna fram att de har en gemensam bas. Även om ambitionen är att arbeta långsiktigt har projektformen inte upplevts som alltför problematisk, då man menar att det funnits en god kommunikation med Helsingborg stad och man kunnat få besked om projektmedel i god tid.

När det gäller projektets framtid lyfter man från styrgrupp och projektledare ett behov av långsiktig finansiering för att skapa större möjligheter att planera på längre sikt, utan pressen att leverera resultat på ett år i taget. Detta kopplas till möjligheten att bygga en framtid för folkbildningen. Samtidigt är man medveten om att studieförbunden ser lite olika på denna fråga och vilket fokus som är viktigast – att generera aktiviteter av olika slag som ger avtryck i det vardagliga arbetet eller att arbeta för mål och visioner som ligger längre fram i tiden.

4.2 Studieförbundens upplevelser av projektet *Tillsammans*

Samtliga studieförbund har haft representanter i *Tillsammans* operativa grupp. I detta stycke lyfts de erfarenheter som kommit fram i intervjuerna med dessa representanter.

4.2.1 Möjligheter till deltagande

Studieförbunden har deltagit i projektet i olika grad, något som kan förklaras utifrån de olika förutsättningar som förbunden haft. För några av representanterna har samverkan till exempel lagts ovanpå övriga arbetsuppgifter. Några av studieförbunden har kontor i Helsingborg med flera anställda, vilket i vissa fall inneburit att kontaktpersonen kunnat vara med i samarbetet som en del av sin ordinarie tjänst. Andra studieförbund har kontor på andra orter i Skåne, vilket kan innebära färre anställda som ska verka över större regionala områden (såsom Skåne, Blekinge och Småland) och har därmed mindre tid till projektet. Vissa förbund bedriver själva mycket utbildningsverksamhet, i andra förbund ligger verksamheten till större delen hos medlemsföreningarna. Två av förbunden har under de senaste åren präglats av omorganisering och personalbyten, något som också påverkat deltagandet i *Tillsammans*. Flertalet studieförbund har haft samma person som deltagit i den operativa gruppen över tid, emedan andra har haft personalbyten. Kontaktpersonerna från studieförbunden har också haft olika mycket stöd från chefer och kollegor, något som även kan kopplas till de olika grundförutsättningarna.

Flera av intervjupersonerna påpekar att det är viktigt att ta hänsyn till studieförbundens olika förutsättningar för att denna typ av samarbete ska fungera. Samtidigt tas det upp som en utmaning för projektet, eftersom tanken är att ha ett samarbete där alla deltar aktivt.

4.2.2 Inställning till *Tillsammans*

Det mål med projektet som de flesta representanter lyfter fram är idén om att stärka folkbildningens roll genom samarbete. På en principiell nivå är alla representanter för de deltagande förbunden positiva till samarbeten och ser det som viktigt att delta i projektet. På en mer konkret nivå, när det gäller det faktiska deltagandet i aktiviteter, skiljer sig bilden något.

Några förbund menar att projektet har lett till ett ökat samarbete mellan studieförbunden och öppnat upp nya kontaktkanaler. Andra betonar svårigheten att hitta en fungerande form och att projektet inte genererat de studiecirklar/det utökade deltagande i aktiviteter som de hade hoppats på. Vissa betonar att det varit en lärorik process, där man ändrat arbetssätt under tidens gång och försökt "hitta rätt". Några påpekar att det redan tidigare funnits etablerade samarbeten mellan flera studieförbund, men att *Tillsammans* kan ses som ett sätt att formalisera samarbeten samt som en gemensam röst i förhållande till kommunen. Projekttrötthet i utsatta områden nämns av några intervjupersoner; att många organisationer kommer och vill starta upp projekt men sedan försvinner från området igen. En förhoppning är därför att *Tillsammans* ska kunna bidra till ett mer långsiktigt arbete.

Även om vissa deltagare har haft svårt att lägga tid på *Tillsammans* och det finns funderingar kring hur projektet ska läggas upp, lyfter alla vikten av att stärka folkbildningen och vikten av samarbete. Några menar att den nya väg som *Tillsammans* tagit, med mer småskaliga projekt i kombination med större samarbeten, passar folkbildningen bättre, men någon är positiv till de större evenemang som kunnat genomföras eftersom sådana är svårare att genomföra för ett enskilt studieförbund.

4.2.3 Målgrupper och målområden

När det gäller projektets målgrupper och målområden lägger representanterna sin tyngdpunkt lite olika. I många intervjuer lyfts demokrati och integration som centrala målområden. Särskilt nämns projekt som East Side Stories och Demokratiambassadörerna, men även studieförbundens svenskundervisning och vardagliga arbete i olika bostadsområden. Många länkar folkbildningens roll just till demokrati och integration och menar att studieförbunden har en styrka på dessa områden – en styrka som blir större om förbunden samarbetar. Även mänskliga rättigheter nämns som målområde av flera intervjupersoner, men blir inte formulerat lika tydligt i förhållande till det faktiska arbetet. Vissa studieförbund betonar att man vill få alla helsingborgare att kunna vara aktiva, emedan andra särskilt nämner specifika grupper såsom nyanlända, ungdomar och/eller boende i utsatta områden.

4.2.4 Projektledarens roll

Överlag är studieförbundens representanter mycket nöjda med projektledningen – både att det överhuvudtaget finns någon som har en samordnande roll och vad den rollen hittills har bestått i. Det finns också en positiv förväntning på den nya projektledaren. Några påpekar att det krävs att någon har en sammankallande roll då det är många aktörer och att det är positivt att denna

roll är neutral (inte kommer från ett specifikt studieförbund). Engagemanget hos projektledaren ses av många som centralt för att samarbetet ska fortgå. Att ha en projektledare uppges även ge större organisatorisk fasthet och fungera som en katalysator för fler samarbeten.

Styrgruppen lyfts också fram som ett stöd för projektledare samt som viktig för att driva projektet framåt. Några funderar över hur det kommer att bli utan den operativa gruppen och påpekar att även om det tog mycket tid att delta där så var det ett sätt att vara delaktig i projektet. De som haft svårare att delta på möten lyfter den information de får av samordnaren via mail och Facebook som ett viktigt sätt att delta. Att det syns vad projektet gjort i sociala medier lyfts också fram som positivt. Representanterna fokuserar framförallt på projektledaren som står i direktkontakt med dem, få nämner den mer nystartade Idéverkstaden.

4.2.5 Positiva erfarenheter

De representanter som är mest positiva till projektet är de som ser de visionära och långsiktiga delarna av projektet som positiva. Ett par representanter menar att de fått bättre samarbete med andra förbund och ökat förtroende – till exempel kan de tipsa om varandras kompetens och lokaler. Gemensamma evenemang, studiecirklar, verksamhet för asylsökande och språkundervisning är exempel på samarbeten som tas upp. Några betonar istället att projektet behöver få ta lite tid att hitta rätt, men att samarbetet är på rätt väg. Att ha en gemensam samordnare är också en faktor som flera anser underlätta för att tillsammans delta i större projekt och samverka med andra aktörer. Att mötas och prata om de liknande utmaningar som förbunden står inför är en annan positiv erfarenhet. Att få hjälp att nå ut och få synas som individuellt studieförbund genom deltagandet i olika event är en annan fördel som lyfts fram. En representant anser att projektet har bidragit med förnyelse då det tagit upp nya frågor (t.ex. HBTQ-frågor) och engagerat en yngre generation i folkbildningsarbetet.

4.2.6 Svårigheter

Många av representanterna menar att det varit svårt att ha tid för samarbete inom tjänsten och att samverkan hamnar ovanpå ordinarie arbetsuppgifter. Detta blir särskilt påtagligt för de förbund som har få anställda och/eller inte har kontor i Helsingborg. Det kan vara svårt att delta i något som inte direkt genererar "timmar" eller konkreta resultat, utifrån studieförbundens finansieringsformer. Att delta i möten utan att känna att de genererar något konkret är därför en svårighet. Någon representant menar att tanken är bra, men att deltagandet i projektet innebär att studieförbunden fått lägga mer tid vad projektet genererat i timmar, då det är många studieförbund som ska dela på några få arrangemang. Dessutom finns en viss konkurrens och

det handlar om 10 aktörer som inte alltid är så vana att samarbeta. En del representanter lyfter att det främst är några av studieförbunden som deltar återkommande. Det kan också vara svårt för den enskilde representanten att veta vad ens studieförbund har möjlighet att delta i, i de fall då arrangemangen kräver att man går in med extra tid/resurser. En utmaning som tas upp är att det ibland kan vara svårt veta vad folk vill ha – en idé om ett arrangemang/samarbete kan låta bra i ett möte, men sedan inte generera vad man hoppats på. Det kan till exempel finnas en risk i att fokusera på stora evenemang och glömma det vardagliga mer ”oglamorösa” arbetet.

4.2.7 Utvecklingspotential

När det gäller framåtblickar lyfter flera av förbunden potentialerna i att arbeta långsiktigt. Några lyfter vikten av att minnas folkbildningens mål och att dessa inte får överskuggas av mätbara mål om att generera timmar. Att arbeta utifrån värden som mänskliga rättigheter, integration och demokrati ses i detta sammanhang som viktigt. Någon anser att denna typ av samarbete även skulle kunna ske i andra former än just detta projekt. Samtidigt menar de flesta att samarbetet inte skulle fungera utan någon som koordinerar det, då representanterna från studieförbunden har många andra arbetsuppgifter och det mer långsiktiga arbetet ofta kommer i skymundan. Några lyfter möjligheten att arbeta på liknande sätt på regional nivå och/eller i andra kommuner och flera har fått frågor kring samarbetet från kollegor på andra håll.

Det finns olika tankar om hur samarbetet i *Tillsammans* bör utvecklas; vissa lyfter gemensamma arrangemang och andra lyfter själva samarbetet som ett värde i sig. Ett önskemål om att projektet permanentas och därmed garanteras långsiktighet tas upp av vissa. Detta kopplas bland annat till möjligheten att verkligen ta ett krafttag i frågor som rör folkbildning, ett krafttag som man menar att kommunen gärna vill ha – men inte alltid vill betala för. Någon understryker att de gemensamma diskussioner som uppstod på konferensen under våren 2019 var inspirerande när det gäller framtida samarbetsformer, exempelvis frukostträffar med fokus på specifika målgrupper och frågor. Samarbetet med Hela Helsingborg lyfts även fram som en utvecklingspotential, liksom vikten att tänka i nya banor är man är van vid. Att gå vidare med så kallade ”mjuka värden” istället för att mäta deltagare på stora evenemang menar flera representanter som vägen framåt.

5. Sammanfattande kommentar och framåtblick

De bilder som projektledare och styrgrupp ger av projektet kommer till en stor del också fram i intervjuerna med studieförbundens representanter. Projektet *Tillsammans* beskrivs som ett unikt samarbete som delvis utvecklats ur en tradition av samarbeten och samråd i Helsingborg. Den konkurrens som beskrivs av både projektledning och studieförbundens representanter är snarare en konkurrens om medel än om idéer. Studieförbunden beskrivs inte så mycket utifrån sina olika ideologier och/eller inriktningar, utan som folkbildningsaktörer med gemensamma intressen. Att man gemensamt söker medel för att realisera arbete med demokrati, mänskliga rättigheter och integration kan förstås i förhållande till dessa likheter. Projektets målområden skulle också kunna förstås utifrån att de ger möjlighet att skapa samarbeten som alla studieförbund kan ställa sig bakom. Därmed kan målområdena ses som länkade till samarbetsformen i och med att de möjliggör samarbete. Även projektets målgrupper beskrivs delvis i relation till målområdena; särskilt målet om integration beskrivs i relation till ”nyanlända” samt boende i utsatta områden. Alla tre målområden har även konkretiserats genom olika typer av arrangemang riktade till unga vuxna.

Projektet *Tillsammans* lyfts i flertalet intervjuer fram som en viktig kontaktyta och som en möjlighet att stärka folkbildningen. Att studieförbunden möter liknande utmaningar när det gäller att nå ut med sin verksamhet till bland annat unga vuxna innebär att det finns intresse för gemensamma satsningar. Idéverkstaden skulle kunna vara en sådan satsning, som även har möjlighet att generera fler timmar till studieförbundens verksamheter, dock är det ännu tidigt att säga hur denna verksamhet kommer att utvecklas. Här behövs därför ett arbete med förankring och med att ytterligare engagera studieförbunden i denna nya form av rekryteringsarbete i samverkan.

Samtidigt lyfts även svårigheterna med att skapa långsiktiga samarbeten och de flesta studieförbunden är eniga om att det krävs ett samordnande ansvar för att driva en sådan här typ av samarbete. Att det finns en anställd projektledare ses därför som en viktig förutsättning för projektet. Specifika svårigheter som studieförbunden lyfter rör framför allt möjligheter och resurser till att delta aktivt i samarbetet, då förbundens ordinarie verksamhet behöver vara huvudfokus. Beroende på vilka kontaktytor man som studieförbund haft redan tidigare, och på hur delaktig man har haft möjlighet att vara i projektet varierar det i hur hög grad man upplever att en större samverkan uppnåtts via projektet. Men det råder samstämmighet runt att samarbete är viktigt och behövs och en majoritet menar att projektet utgör en viktig kontaktyta mellan studieförbunden.

Hur samarbetet bör se ut och vad det förväntas generera finns det något delade meningar om. Vissa av studieförbundens representanter är mycket positiva till *Tillsammans* arbete och upplägg emedan andra har tycker att arbetet kan tendera att bli tungrott. Det finns även delvis olika idéer inom *Tillsammans* om vad projektets fokus ska bestå i, något som kan formuleras som en framtidsfråga för projektet: hur kan samverkan kring kortsiktiga och ekonomiska mål kombineras med ett mer långsiktigt samarbete? Ett fortsatt samarbete skulle därmed gynnas av att fortsatt ta in studieförbundens olikheter i behov och resurser, och samtidigt ännu tydligare utveckla en bild av vad *Tillsammans* som samarbetsform mer konkret kan bidra med – både för de individuella studieförbunden och som en stärkande aktör för folkbildningen som helhet.

Ett samarbete som flera personer beskriver när de funderar över framtiden är *Tillsammans* medverkan i Hela Helsingborg, något som också ligger i linje med ambitionen att vara en samarbetspartner och agera som en väg in till studieförbunden i relation till andra aktörer. Vidare lyfts ofta ett behov av att kunna vara visionär, både utifrån den projekttrötthet man möter i många sammanhang och utifrån ett behov av att arbeta långsiktigt och förankra sitt arbete. Sammantaget menar de flesta studiedeltagare att *Tillsammans* som samverkansform innebär en potential för studieförbunden att arbeta långsiktigt och därmed stärka folkbildningens roll.

6. Referenser

Fejes, Andreas, Magnus Dahlstedt, Nedžad Mešić & Sofia Nyström (2018) *SVENSKA(R) FRÅN DAG ETT. En studie av ABFs arbete med asylsökande*, ABFs skriftserie Folkbildning och Forskning, ABF och Linköpings Universitet

Folkbildningsrådet (2019) *Folkbildningsrådets samlade bedömning. Folkbildningens betydelse för samhället 2018*, Stockholm: Folkbildningsrådet

Gougoulakis, Petros (2001) *Studiecirkeln. Livslångt lärande ... på svenska! En icke-formell mötesplats för samtal och bildning för alla*, doktorsavhandling, Institutionen för samhälle, kultur och lärande, Lärarhögskolan i Stockholm

Helsingborgs stad (2019) ”Studieförbund” [<https://helsingborg.se/uppleva-och-gora/kultur-och-museer/kulturstod-i-helsingborg/studieforbund/>, hämtad 2019-03-29]

Larsen, Ann Kristin (2018) *Metod helt enkelt. En introduktion till samhällsvetenskaplig metod*, Malmö: Gleerups

SOU 2004:30 *Folkbildning i brytningstid – en utvärdering av studieförbund och folkhögskolor*, Slutbetänkande av Utredningen för statens utvärdering av folkbildningen, Stockholm

SOU 2007:66 *Rörelser i tiden*, Slutbetänkande av Utredningen om den statliga folkrörelsepolitiken i framtiden, Stockholm

Studieförbunden (2017) *Vi erövrar demokratin varje dag*, Studieförbundens material 2017:6, Stockholm: Studieförbunden

Studieförbunden (2016) ”Studieförbund” [<https://studieforbunden.se/studieforbund/> hämtad 2019-05-28]

Studieförbunden i Helsingborg (2015) ”Tillsammans - Ansökan om särskilt bidrag”, Studieförbunden i Helsingborg

Tillsammans (2016) ”Ansökan om särskilt bidrag”, Tillsammans – Studieförbunden i Helsingborg

Tillsammans (2017a) ”Ansökan om särskilt bidrag”, Tillsammans – Studieförbunden i Helsingborg

Tillsammans (2017b) ”Verksamhetsberättelse för Tillsammans. Studieförbunden i Helsingborg. 2016-2017”, Tillsammans – Studieförbunden i Helsingborg

Tillsammans (2018) "Verksamhetsberättelse för Tillsammans. Studieförbunden i Helsingborg. 2017-2018" Preliminär version, Tillsammans – Studieförbunden i Helsingborg

Tillsammans (2019) "Idéverkstaden" [<https://www.tillsammanshbg.se/ideverkstaden.html>, hämtad 2019-05-29]